

ר' עובדיה מברטנורא
 לחרישה בדמי מעשר, דלא
 קנה מעשר: לא יצא הקנקן
 לחולין. כיון שנהגו למכור היין
 בלא הקנקן: לא יצאו דמי
 הכלי לחולין. לפי שדרך
 למכור בלא הכלי: ה הלוקח
 מים ומלח וכו'. מים ומלח אין
 נקנים בכסף מעשר שני, דכתיב
 (דברים יד) ונתת הכסף בכל
 אשר תאוו נפשך, כלל, בבקר
 ובצאן וביין ובשכר, פרט, ובכל
 אשר תשאלך נפשך, חזר וכלל,
 כלל ופרט וכלל אי אתה דן
 אלא כעין הפרט, מה הפרט
 מפורש דבר שהוא אוכל וגדולי
 קרקע, דבקר וצאן גדלים מן
 הצמחים שהם גדולי קרקע,
 ותלוש, ודבר המתקיים עד
 שמוליכו לירושלים - אף כל
 דבר שהוא אוכל וגדולי קרקע
 ותלוש, ודבר המתקיים; יצאו
 מים ומלח שאע"פ שהן אוכל
 אינן גדולי קרקע, יצאו פירות
 המחוברים לקרקע שאינן
 תלושים, יצאו פירות הנרקבים
 קודם שיגיעו לירושלים שאינן
 דבר המתקיים, שכל אלו אין
 נקחים בכסף מעשר: לא קנה
 מעשר. ולא חלה קדושת
 מעשר על הדבר הקנוי ולא

הלוקח בכסף מעשר שני **פְּתוּחוֹת, או סְתוּמוֹת, בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכּוֹ לְמַכֵּר פְּתוּחוֹת** - שמוכרים היין ללא הקנקן, והלוקח כד יין סתומה משלם דמי הקנקן נוסף על מחיר היין - **לֹא יֵצֵא קִנְיָנוּ לְחֻלִּין** שהואיל ושילם במעות מעשר שני דמי הקנקן, חלה עליו קדושת מעשר, וצריך לקנות אוכל כנגד דמיו ולאכלו בירושלים.

הלוקח בכסף מעשר שני **סְלֵי זֵיתִים וְסְלֵי עֲנָבִים עִם הַפְּלִי** - יחד עם הסל - **לֹא יֵצֵאוּ דְּמֵי הַפְּלִי לְחֻלִּין** לפי שרגילים למכרם בכל מקום בלא כלי, וכיון ששילם דמי הכלי, לא יצאו דמיו לחולין וחייב לקנות אוכל כנגדו ולאוכלו בירושלים:

משנה ה

הַלּוֹקֵחַ - קונה במעות מעשר שני **מֵיָם וּמְלַח** - או מלח, ועשה שלא כדיון, שאסור לקנותם בכסף מעשר, ו**פְּרוֹת הַמְּחַבְּרִים לְקִרְקַע** שעדיין לא נתלשו, או **פְּרוֹת שְׂאִינָן יְכוּלִין לְהַגִּיעַ לְיְרוּשָׁלַיִם** כיוון שיירקבו קודם שיגיעו לירושלים - **לֹא קָנָה מְעֵשֶׁר** - לא חלה קדושת מעשר על מה שקנה, והמעות נשארן בקדושתן⁶.

הַלּוֹקֵחַ - הקונה **פְּרוֹת** בכסף מעשר שני חוץ לירושלים, אם עשה זאת **בְּשׁוּגָג** - **יִחְזְרוּ דְּמָיִם לְמָקוֹמָן** - המוכר יחזיר לו את המעות, לפי שזה

יצאו המעות לחולין: הלוקח פירות שוגג. שלא היה יודע שמכסף מעשר הוא קונה: יחזרו דמיו למקומן. המוכר לוקח פירותיו ומחזיר הדמים, משום דהוי כמקח טעות, שאם היה יודע הלוקח שהם דמי מעשר לא היה לוקח בהם פירות הללו, משום טורח הדרך, וכיון דשוגג הוא בטל מקח:

ביאורים והרחבות

שלמים ובהמה לבשר תאווה לא יצא העור לחולין - אמר רב לא קני שלמים. ומאי לא יצא העור לחולין? הכי קאמר: אינו בתורת לצאת העור לחולין. מאי טעמא? אמר רבה נעשה כלוקח שור לחרישה בדמי מעשר שני. יוצא איפוא, שלא חלה קדושת מעשר שני לא על החיה ולא על הבהמה, הואיל ולקחה שלא כדיון, וצריך ליקח אוכל אחר כנגד החיה והבהמה ולאוכלו בקדושת מעשר שני.

6. בטעם הדבר עיין ברטנורא ד"ה "הלוקח מים ומלח".

לרפואת דבורה בת תרצה שושנה

מעשר שני - פרק ראשון

משנת רפאל - שלז

מקח טעות, שאילו היה הלוקח יודע שאלו מעות מעשר שני, לא היה קונה בהן את הפירות, משום טורח הדרך להעלותם לירושלים. ואם עשה זאת ב**מְזִיד** - **יַעֲלוּ וַיֹּאכְלוּ בַמָּקוֹם** אשר יבחר ה', היינו בירושלים. **וְאִם אֵין מְקַדֵּשׁ** - יניחם עד **שִׁירְקָבוּ** כיוון שדברים הקנויים בכסף מעשר שני, אינם נפדים חוץ לירושלים אם הם טהורים:

משנה 1

הַלּוֹקֵחַ - קונה במעות מעשר שני **בְּהֶמְהָה** חוץ לירושלים, אם עשה זאת ב**שׁוֹגֵג** - **יַחְזְרוּ דְמֵיהָ לְמִקְוָמָן**. **מְזִיד** - **תַּעֲלֶה וְתֹאכַל בַּמָּקוֹם** - בירושלים. **וְאִם אֵין מְקַדֵּשׁ** - **תִּקְבַּר עַל יְדֵי עוֹרָה** - יניחנה עד שתמות, ותיקבר עם עורה, שאף עורה אסור:

משנה 2

אֵין לּוֹקְחִין עֲבָדִים, וּשְׂפָחוֹת, וְקַרְקָעוֹת, וּבְהֶמְהָה טְמֵאָה מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי לפי שכל אלה אינם אוכל. **וְאִם לָקַח** - **יֹאכַל פְּנֵגְדוֹ** - יקנה אוכל כנגד הדמים שהוציא על כל אלה, ויאכלנו בקדושת מעשר שני בירושלים.⁷

כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, לכן **אֵין מְבִיאִין קִנְיֵי שְׁתֵּי תוֹרִים** או שני בני יונה שמביאים

זָבִים כשהם עולים לטהרה, וכן **קִנְיֵי זָבוֹת, וְקִנְיֵי יוֹלְדוֹת**, וכן אין מביאים **הַטְּאוֹת, וְאַשְׁמוֹת מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי** שאין אדם פורע חובו ממעות מעשר שני. **וְאִם הֵבִיא** - **יֹאכַל פְּנֵגְדָם** פירות אחרים בקדושת מעשר שני.

זֶה הַפֶּלֶל: כָּל דָּבָר שֶׁהוּא חוּץ - דבר שאינו **לְאֲכִילָה וְלִשְׁתִּיה וְלִסְיָכָה** שקנה **מִדְּמֵי מַעֲשֵׂר שְׁנִי** - **יֹאכַל פְּנֵגְדוֹ** - יקנה אוכל ממעות שלו ויאכלנו בירושלים בקדושת מעשר שני:

ר' עובדיה מברטנורא מויד. שידע שכסף מעשר הוא: **יעלו ויאכלו במקום**. אשר יבחר ה', כלומר בירושלים: ואם אין מקדש ירקבו. שהדבר הקניו בכסף מעשר אינו נפדה טהור בריחוק מקום, כדתנן לקמן בפ"ג: **1 תקבר ע"י עורה**. עם עורה, לפי שגם עורה אסור: **2 אין לוקחין עבדים וקרקעות**. לפי שאינן אוכל, ורחמנא אמר (הברים יד) בבקר ובצאן ואכלת שם: **יאכל פנגדו**. כנגד מעות מעשר שני שהוציא בדברים הללו, יוציא משלו ויקנה דבר שהוא אוכל ויאכל בקדושת מעשר בירושלים. והכא מיירי כשברח המוכר ומשום הכי לא תנא יחזרו דמים למקומן. אי נמי מתניתין איירי במזיד, אבל שוגג יחזרו דמים למקומן: קיני זבים וקיני זבות. שתי תורים או שני בני יונה שחייבין הזבים והזבות להביא. וקיימא לן דכל דבר שהוא חובה אינו בא אלא מן החולין, שאין אדם פורע חובו ממעות מעשר שני:

ביאורים והרחבות

7. בגמרא קידושין (נו, א) למדין שמדובר במשנתנו בכגון שהמוכר ברח, ואי אפשר לבטל את המקח, לכן לא שנינו כאן "יחזרו דמים למקומן" כמו ששנינו במשנה הקודמת. או שמדובר כאן במקרה שלקח במזיד.